

vylučuje vlastně jakékoliv vedení a vůdcovství. Na otázku, jak se má naložit v ideálním státě s výtečným vůdcem lidu, odpovídá Sokrates v Platonově Politei, že vůdce takový má být jistě ctěn a zbožňován, že však v ideálním státě není pro něj místa a že musí proto být poslán za hranice; ve skutečnosti má se věc ovšem jinak, neboť pokud lidstvo nepozůstává z bohů, jak praví Rousseau, bude vždy menšina vládnoucí většině. Není-li tedy možno dosáhnouti rovnosti všech, jest jistě alespoň velmi cenným, že ve státě demokratickém všichni občané mají možnost dosáhnouti všech funkcí státu, což však opět předpokládá stejnou výchovu pro myšlenku státní, která za dnešních poměrů není ovšem možná. Rovněž vymezení pojmu »lid«, jako nositele myšlenky státní, jest velmi obtížné. Z massy obyvatelů státu nutno vyjmouti děti a choromyslné vždy, cizozemce, ženy, zločince za určitých okolností od spoluúčasti. Ve skutečnosti pozůstává lid z těch, jež vykonávají skutečně svá práva nebo aspoň právo volební. Volba zástupců z massy lidu jest zkušebním kamenem demokratické ústavy. Vznik demokratických států poválečných a jich ústavy ukazují, že ani všeobecné a stejné hlasovací právo nepřivodí vládu socialismu, neboť dělnický proletariát netvoří v žádné společnosti převážný počet občanů politicky svéprávných. Pravá demokracie váží si každého přesvědčení i odlišného názoru. Oposice menšiny není pravé demokracii obtížnou, naopak vítanou, neboť nemůže jejího vlivu postrádati. Pro moderní demokracii neplatí proto zásada majority, nýbrž zásada autority.

Ch.

Literatura.

Dr. H. Krabbe, profesor státního práva na universitě v Leidenu. Die moderne Staatsidee, Haag, Martinus Nijhoff, 1919, německé, druhé doplněné vydání, str. 311.

V předmluvě k této výsoce zajímavé publikaci podotýká autor, že vznikla z výsledků dřívější jeho práce, týkající se nauky o státní svrchovanosti. Spis byl sepsán původně v řeči holandské a byl pak autorem přeložen do jazyka německého, aby se takto stal přístupnějším i cizozemcům. Rozvržen jest na 10 kapitol, z nichž nejdůležitější jsou první dvě kapitoly, jednající o autoritě státní a právní a moci vrchnostenské (Obergewalt) a právní. Ve svých výsledcích dochází spis k názorům velmi blízkým teorii mé, Kelsenovy a j. Základní myšlenkou jeho jest protiva mezi starým a moderním pojetím myšlenky státní. Podle starého vystupuje vedle právní moci ještě jiná, více méně na této nezávislá moc vrchnostenská, a koření proto názor ten v představách absolutistických: Staré »vrchnosti« straší ještě v nynějších systémech práva státního a správního, poněvadž jsou nadány zvláštní samostatnou »vrchnostenskou« mocí nařizovací, zakazovací a pod. Myšlenka právní suverenity (svrchovanosti) jen pracně proti ní se uplatňuje. V soustavách práva státního a správního všelijak se pak konstruuje vzájemný poměr mezi vrchnostenskou a právní svrchovaností, při čemž dochází v jednotlivostech k různým nedůslednostem a rozporům. Autor nastoluje ve svém spise výhradně právní svrchovanost, pryščíci z právního řádu, a nepřipouští vedle této svrchovanosti žádných jiných »mocí«, dospívaje tak v zásadě k stejným důsledkům, jako já (srovnej mé »Základy filosofie právní«).

S ostatními vývody autorovými, zejména pokud týkají se jeho názoru o základech závaznosti práva (3. kapitola, str. 39—145), nemohu arci plně souhlasiti, není zde však místa k podrobnější polemice proti nim.

Cituji toliko místo ze spisu, jež zdá se mi být zvlášť zajímavé a příznačné pro naši českou literaturu:

»Že zásadní protiva mezi soukromým a veřejným právem jest neudržitelná, dokázal jsem ve své »Nauce o právní svrchovanosti«, a bylo též, neodvisle ode mne od Van Idsinga u nás, Ehrlicha (Theorie der Rechtsquellen, 1902), Weyra (Archiv des öffentlichen Rechts, 1908) a H. Kelsena (Hauptprobleme der Staatrechtslehre, 1911) ostře vyčteno. Ona protiva stojí a padá s uznáním nebo zavržením myšlenky vrchnostenské, a poněvadž můj spis podal zásadní útok proti této myšlence vrchnostenské jakožto myšlence práva státního, není zde ani nutno, abychom související s tím nesprávné pojetí povahy správního práva ještě jednou dokazovali. Podle nauky o moderní idej státní, jež nezná žádnou jinou moc než moc právní, uvnitř kteréž není žádného místa pro nějakou samostatně oprávněnou vrchnost, neliší se správní právo zásadně od práva soukromého...

Jakým způsobem pojednává se v literatuře pod vlivem myšlenky vrchnostenské o onom, mimo právo stojícím »právu« na moc, nejjasněji vysvitá z knihy Otto Mayera »Deutsches Verwaltungsrecht«. V této knize stala se moc substancí, již ten jeden právní subjekt stejně může nakládati jako nějakým pozemkem. Srovnej na př.: »Der Staat ist in seinem Gebiet die alleinige Quelle der öffentlichen Gewalt; alle Macht darüber, die sonst jemand zustehen soll, ist nur abgeleitet von ihm, ist Macht an der öffentlichen Gewalt des Staates« (I. 112) a dále: »Ein Stück der öffentlichen Gewalt, eine Machtsäusserung, die ihr eigentümlich ist, ist abgezweigt und in die Hand des Untertanen gegeben, damit dieser darüber Herr sei, für sich in eigenem Namen und eigenem Interesse sie ausübe« (114). Tímto duchem, který též v druhém vydání, toliko jinými slovy vyjádřený, nacházíme, traduje se německé právo správní a uvádějí se právníci do onoho veřejného práva, o němž pokždě lze opět zjistiti, že se v něm střídají pojmy bez skutečnosti a terminologie ze zastaralé nauky státní. Kde na př. (II. 74) promlouvá se o veřejno-právním vlastnictví, nacházíme pojmový výměr, podle něhož znamená takové ovládání věci, »dass die öffentliche Verwaltung als solche erkennbar, mit der Sachbeherrschung sich verbindet, die Sachbeherrschung, statt der öffentlichen Verwaltung als Mittel zu dienen, selbst öffentliche Verwaltung vorstellt. Co má však právo činiti s ovládáním některé věci, a jaká produktivní myšlenka jest obsažena v představě věci, která representuje veřejnou správu? Používání terminologií ze zastaralé nauky státní ukazuje se mezi jiným v tom, že autor přidržuje se protivy mezi zákonodárnou a výkonnou mocí, z nichž každá vybavena jest zvláštními »silami« a »vlastnostmi« (»Vorrang des Gesetzes«, »Vorbehalt des Gesetzes«, »bindende Kraft des Gesetzes«), u srovnání s mocí výkonnou s jejím způsobem vzniku účinnosti, a státní mocí, jež jí může býti vázána (I. 71 a I. 265 a další), které bez vnitřní souvislosti přivěšují se na ony staré výrazy. Kniha jako jest ta, o níž zde jednáme, která v základních pojmech bez výjimky jedná scholasticky a dialekticky o věcech bezvýznamných, jest odstrašujícím příkladem konstruktivní jurisprudence v oboru veřejného práva« (str. 160 až 162).

Z citátu tohoto je vidno, že kritikové myšlenkového základu a formy díla proslulého německého profesora lipského Otto Mayera nejsou tak osamoceni, jak by se na první pohled zdálo, neboť i v cizozemské literatuře jeví se proti způsobu, jak panující nauka německá (a s ní též česká, byť by i ve svých literárních výplodech sebe více citovala díla francouzská, anglická a jiná, opomíjejíc okázale písemnictví německé a dávající si tím v nější ráz »odněmčení«) pohlíží na právo, stát a jiné základní pojmy, poznenáhlu jistý odpor.

Studium spisu Krabbého možno co neivřejeji odporučiti.

Weyr.